

STADSORIENTERING PÅ SÖDERS HÖJDER

Namn _____

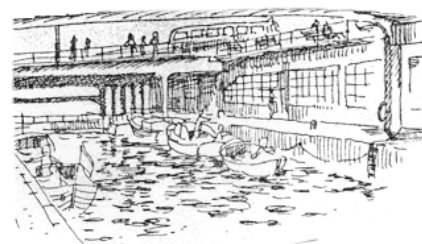
Om det är något du undrar över under vandringen eller om du bryter vill vi att du ringer till Lars-Olof Sandberg 0706-89 64 39 och talar om det. Vi ses annars vid Luma runt 12.30. Toalett finns mitt på Fjällgatan.



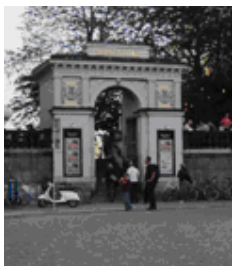


STADSORIENTERING PÅ SÖDERS HÖJDER

Slussen eller Karl Johanslussen, som den egentligen heter, är den fjärde slussen på denna plats och invigdes 1935. Byggandet gjorde att hela stadsbilden förändrades. Bl.a. tvingades man flytta Karl XIV Johans staty så att konungen rider ut ur staden i stället för in. Den gamla Järngraven, som anlades på 1500-talet som en befästning och passage för järnbärarna som fraktade järnet från Mälarskutorna till exportfartygen vid Saltsjön, spolierades.



Start vid Katarinahissen. Åk upp - kostar 10 kr. Titta gärna på utsikten. Fortsätt fram till



Mosebacketorg. Mosebacke eller fiskartorget, som det hette från början, har allt sedan 1600-talet varit en omtyckt utflyktsplats, även om den då inte var en grönskande trädgård som idag. Den 16 augusti 1850 öppnades anläggningen som hade ungefär samma karaktär som den har idag, med sommar-teater, dansbana och kägelbana, orkestrar, svalkande lunder och hemlighetsfulla grottor. Dagens Mosebacke präglas av Södra Teatern, som idag tillhör Riksteatern. Den byggdes 1852 och är därmed Sveriges äldsta *aktiva* privatteater. Idag är Södra teatern främst en scen för internationella gästspel med ett varierat utbud av konserter, skådespeleri, seminarier, musikklubbar mm.

1. Vad heter statyn i parken? _____

Gå upp trapporna, följ sedan Fiskargatan!

2. Vem gjorde ritningarna till vattentornet? _____

Bångska huset Fiskargatan 2 – 8. 1838 donerade fabrikören Gustaf Bång sin nybyggda fastighet att användas som telegrafinrättning med optisk telegraf som hämtade och lämnade meddelanden till ett högt berg i Älta. Efter nedläggningen av den optiska telegrafan användes lokalerna av telegrafverket tills det flyttade till Nynäshamn. 3. Vad fanns tidigare på husets tak?

1913 när televerket lämnat Fiskargatan 6 flyttade Stille Werners instrumentfabrik in i lokalerna och stannade fram till 1981 då den flyttades till Årsta.

4. **Fiskargatan 8.** Vad kallas de järnbitar, som håller järnbalkarna på plats och som du ser utanpå huset och som fungerar som stopp för dem?



Fortsätt Fiskargatan tills det kommer en liten park längst bort på Mosebacketerrassen. Där nere i slätten, till vänster, ser du Haeberleins skulptur "Skitstöveln bort i backen" som skapades som protest mot de dumaste påfunden inom svensk konst.

Följ sedan Fiskargatan, gå den till höger ned till Svartensgatan. Följ den sen till vänster fram till Katarina kyrkbacke.

5. Vad heter det gamla segelfartyget, som är vandrarhem, nere vid Skeppsholmen?

Gå Katarina Kyrkbacke åt höger!

6. Vad heter kvarteret Roddargatan 8-6/Katarina kyrkbacke.

Har ni möjligen hört uttrycket "Dra till H.....fjäll! Den vulkanen låg långt bort, liksom detta kvarter.

Titta på kullerstenarna, gå på dem, känn på dem! Så såg gatubeläggningen ut förr! Gå ned till Katarina kyrka, gå in genom öppningen till höger och gå till huvudingången.

Kyrkan stod klar 1695. Kyrkan har fått sitt namn efter Prinsessan Katarina, Karl X Gustavs mor. Bygget hade pågått, med flera avbrott, i hela trettionio år efter Jean de la Vallées ritningar. Den 1 maj 1723 förstördes kyrkan, tillsammans med en stor del av bebyggelsen i området, i en brand. Den återuppbyggda kyrkan invigdes 1724.

Det anses vila en förbannelse över platsen, efter att Kristian Tyrann där låtit bränna och begrava liken efter de adelsmän han avrättat vid Stockholms Blodbad. Enligt en sägen skall kyrktornet rasa två gånger, vilket det också har gjort. Natten till den 17 maj 1990 brann Katarina kyrka för andra gången. Kyrktornet störtade samman och gick genom kyrkvalvet. Kvar fanns i stort sett bara kyrkans ytterväggar, men man lyckades att rädda värdefulla textilier och kyrksilvret. Kyrkan byggdes upp igen och det gjordes klart att inga moderna byggmaterial skulle användas.



Gå förbi huvudingången och nerför trapporna mot kyrkogården. Tag vänster vid skylten "Välkommen". Längre ner på gången kan du hälsa på några betydelsefulla svenskar.

7. Vem ligger begravd mellan Cornelius Wreesviik och Anna Lind? _____

Säg hej till Putte Wickman **när du går upp till kyrkans södra ingång.** Kolla in det gamla klockan som satt i tornet före branden och som då ramlade ner.

8. Vem var kung i Sverige när trappräcket byggdes? _____

9. Vad är det för träd till vänster om trappan _____

Sten Stures gravmonument till höger om trappan - Kristian Tyrann lät efter Stockholms blodbad gräva upp Sten Sture den yngres lik och lät här bränna och begrava liken efter honom och de adelsmän han avrättat vid Stockholms Blodbad 1520.

Gå upp mot östra kyrkporten. Minnesstenen vid kyrkans östra del är uppsatt av den finska församlingen som här på kyrkogården begravde sina församlingsbor.

Följ gången österut från kyrkans östra sida och du kommer till Katarina Östra Kyrkogårdsgränd. Det är den gata som har flest bokstäver i sitt gatunamn i hela Stockholm.

Följ sedan Mäster Mikael's gata, gå den rakt fram (österut)!

Mäster Mikael var bödel i Stockholm i 15 år tills han själv halshöggs för dråp av sin efterträdare. Nu står du mitt i trolldomsraseriets Stockholm. Här i närheten låg Ryttmästare Grås beryktade vaktstuga, där barn som ansattes av häxor bevakades. I flera av husen runt omkring bodde häxor som straffades med bålet. C:a 300 kvinnor brändes på bål i 1600-talets Sverige.

10. Mäster Mikael's gata 10-6A. Vilket hantverk kan ha bedrivits här förr? _____

11. Vem står staty i parken där gatan slutar? _____

Gå ned Albert Engströms Trappa till Katarinavägen. Gå till vänster till övergångsstället. Gå över gatan försiktigt. Gå fram till det lilla huset.

Här var förr en hiss, som gick ned till Stadsgården. I huset hade Carl-Anton senare sin ateljé (han med *"Maskros och tjärdoft och kylskåpskall fil"*). **Gå den lilla backen upp mot Fjällgatan!**

12. När byggdes huset Fjällgatan 23 _____

Gå Fjällgatan österut! Se er gärna omkring, här är fint!

13. Fjällgatan nr 24. Lyft blicken uppåt och titta på skorstenarna. Vad gör vindflöjlarna på skorstenarna för nytta?



Kolla Sista Styverns trappa på höger sida! Här låg en krog där stuvorna satt och betalade hamnsjåarna deras dagslön och de tog ett glas efter arbetet och gjorde ofta slut på sin sista styver.

Fortsätt Fjällgatan fram och missa inte konstverket "Mälardrottningen" på vänster sida och inte heller utsikten över Saltsjön. Gå fram till Erstagatan.

Ersta diakoni arbetar för och med människor i utsatta livssituationer. Utifrån en kristen helhetssyn på människan bedriver de sjukvård, social verksamhet samt utbildning och forskning. Ordet diakoni kommer från grekiskan och betyder att tjäna. Föreningen har idag cirka 900 anställda. Föreningen bildades 1851. I den vidsträckta anläggningen ingår även två portalbyggnader som är resten av Ersta malmgård från 1600-talets andra hälft. Anläggningen kom i Diakonisällskapets ägo år 1862.

Följ Erstagatan, korsa Folkungagatan – det finns ett övergångsställe.

Fråga 14. Folkungagatan har fått sitt namn av Folkungaätten som regerade Sverige 1250-1364.

Nämn mins två svenska kungar från den ätten: _____

Passera sedan Åsögatan. Vid Åsögatans slut, uppe på Åsöberget, låg en av de fem galgbackar där man under 1700- och 1800- talen skipade "rättvisa". Den stora galgbacken låg vid sidan av kolera-kyrkogården ute vid Gullmarsplan till vänster om rondellen.

Fortsätt sedan till Skånegatan och följ den till vänster (österut) till Stora Mejtens Gränd.

Till vänster ser du nu Sofia skola - 1907 startade bygget av skolan, som skulle inrymma 74 klassrum för totalt 2457 elever. Sofia skola är det sista "folkskolepalats" som byggdes i Stockholm. Den dåvarande kungen Gustav V hade tillsammans med sin drottning Victoria tagit sig från det kungliga slottet till det då avlägsna Södermalm för att i närvaro av en lång rad kända personer förklara den nya skolan invigd. En omfattande renovering var slutförd hösten 1994. I Sofia skola går idag ca 700 elever, varav ca 350 i år 7-9.

Gå Stora Mejtens Gränd söderut. Titta gärna in genom staketet på Barnängens Koloniträdgårdsförening – här är fint. Vita Bergen är mest känd för sin egen trubadur - Carl Anton. Här finns även Stockholms största friluftsteater. På bergets högsta plats invigdes 1906 Sofia Kyrka, ritat av G. Hermansson. Kyrkan är en centralbyggnad i romansk stil och i den finns bl.a. en stor glasmålning av Olle Hjortzberg.

Fram till dess att Sofia Kyrka byggdes låg vid kullen Söders värsta slumområde och det var först när Elsa Borg 1876 tillsammans med sina Bibelkvinnor engagerade sig i arbetet mot nöden och förslumningen som människorna började få någon form av hjälp. Vita berget, som denna del av Söder ursprungligen kallades, har troligen fått sitt namn efter klädesfabriken Barnängen som lade ut tyger för att blekas av solen.

Fråga 15 Elsa Borg har tillsammans med framstående svenska kvinnor givit namn åt en gata.

Var?

Fortsätt parkvägen fram och gå nedanför Vita Bergens Parkteater, gå nerför trapporna till Gaveliusgatan. Läs skylten vid Gaveliusgatan 5B om Faggens krog.

***Bildtext:** Faggens krog 1997. Gårdssidan från söder. Stenhuset byggdes om och moderniserades 1998. Tråbyggnaden till vänster är från 1700-talets början.*



Följ Gaveliusgatan till Barnängen och gå in och igenom grinden. Du är nu inne på Barnängens gårds område

Mangårdsbyggnaden stod klar 1767 och de övriga husen var fabriks- och magasinsbyggnader. Namnet kommer av att Danvikstulls hospital här anlade ett barnhem. Hit förlades under slutet av 1600-talet ett väveri som på 1780-talet var Stockholms största arbetsplats med 650 arbetare. 1868 startade Barnängens Tekniska fabrik tillverkning av bläck och sedan tvålar mm. På 1920-talet flyttades fabriken till Alvik. Här har också legat en skola (Hillska skolan), ett bomullsspinneri och ett tryckeri

16. Vad heter tandkrämen som tillverkades här? _____

Gå rakt fram ut på Tegelviksgatan och följ den söderut till Barnängsbryggan. Tag där båten (Emelie eller Lisen) över till Lumabryggan – den är gratis och går varje kvart.

17. Vad heter tvätterskan i Fogelströms Stadsserie som drucknade här en vinter? _____

Uppsök Lars-Olof eller Karl-Erik och tala om att ni är i mål, så får ni facit.